కాలు కదపని అదృష్టం

"అమ్మగారండీ! అమ్మగారూ!" అంటూ గొల్ల వాడు గేదెని తెచ్చి, వాకిట్లో నిలబెట్టి అర్ధగంటనించీ గొంతు చించుకొని అరుస్తున్నాడు. రాజామణికి ఆ పాలవాడి కేకలు, కలలోనికిమల్లె విన్పించు తున్నాయి బద్ధకంగా అటునించి ఇటు వత్తిగిల్లి విసుక్కుంటూ, "అబ్బ! ఊఁ..." అంటూ దీర్ఘంగా మూలిగింది. "ఏయ్! ఏమిటా బద్ధకం? లే! లేచి, పాలు పితికించుకో! ఆరుగంటలు దాటుతున్నా, కాళ్ళు తన్ని పెట్టి, ముసుగుతన్ని పడుకునే ఆడదాన్ని, నిన్నొక్క త్తినే చూసాను" అని పక్క మంచంమీద పడుకున్న రవణ విసుక్కున్నాడు. తన మటుకు తను కాళ్ళదగ్గర చెదిరిన దుప్పటిని గుండెలదాకా లాక్కునీ, ఇంటి పైకప్పు కేసి చూస్తూనే వున్నాడు. "అబ్బబ్బ! వెధవగోల! అప్పుడే తగలడ్డాడా!" అని గొణుక్కుంటూ లేచి, దభీదభీమని తలు పులు చప్పుడు చేస్తూ వంటింటిలోనికి వెళ్ళి స్టీలు గ్లాసూ, స్టీలు గిన్నె తీసుకుని, వీధి వసారాలోనికి వచ్చింది రాజామణి.

అప్పటికే గొల్లవాడు చెంబు నిండుతూ పాలు నురగ వచ్చేలా పితికేశాడు. వీధగేటుకి ఒక ప్రక్కగా గేదెని నిల బెట్టాడు వాడు. గేదె "చిట్టుజంగిడీ" లోని చిట్టు పూర్తిచేసేసి, ఖాళీ జంగిడిని బరుకు బరుకూ నాకుతోంది. రాజామణి పాలు

పితికేసి రెడీగా నించున్న గొల్లవాడిని చూసి నుదురు చిట్లించింది.

"అప్పుడే పితికేసావా? నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాను. నేను లేచి ఖాళీచెంబు చూస్తేకాని పితకొద్దనీ? మీా పాడు బుద్ధులు మీారు పోనిచ్చుకోరు. మేము ఎంత డబ్బు పోసినా సరే!" అంటూ కేకలేసింది.

"ఏ ఝాముదించీ అరుస్తున్నానమ్మా! ఎంతకీ లెగరాయె! గేదె చిట్టు దాగరాలో కలియబడ్డాది. ఆ కూసంతా కాజేసిందంటే 'సిరాలు' తాకని స్తదా తల్లీ! కంగారుపడి పితికేసాను" అన్నాడు నమ్రతగా గొల్లవాడు. పైపై నురగ ఊది, జానెడు స్టీలుగ్లాసుతో నాలుగు గ్లాసులూ కొలిచి పోసాడు రాజామణి గిన్నెలో. పైన అర్ధగ్లాసుడు పాలు మిగిలాయ్. "అంతా నురగతో కొలిచేసావు. ఆ కాసిని ఒంపెయ్యి!" అంది మణి

"అయ్యోతల్లీ! ఆ కాసిని వున్నయ్యా! పావులా పాలు అయ్యి" అంటూ చెంబు పుచ్చుకుని వెళ్ళిపోబోయాడు.

"పావులా పాలా! దాన్లో సగానికి సగం నీళ్లే కలిపేసావు. ఇక్కణ్ణించీ నేను లేచీ చెంబు చూస్తేకాని పాలుపిండితే నేను పుచ్చుకోను! ఒకసారి కేకవేసినట్టేవేసి ఉడుకూ ఉడుకూ పిండేస్తావు!" కోపంగా గట్టిగా అంది రాజామణి.

"అంతకోపం దేనికి తల్లీ! ఈ పాలు కాసినీ మీారే తీసుకోండి! ఇయ్యాల ఒంటో వులపరం తగిలి నట్టుండాది.

కాఫీనీళ్ళు కాయించుకుందారని వుణ్ణిచ్చాను ఆపాలు! కూన్ని కాఫీనీళ్ళు పోయించేండి!" అంటూ, ఆ పాలు రాజామణి గిన్నెలోనికి వంపేసి, "ఇస్నో! రామూ!" అంటూ వసారా స్తంభానికి జేరబడి కూలబడ్డాడు గొల్లవాడు. పాలగిన్నె పుచ్చుకుని లోనికి వెళ్ళబోతూ యథాలాపంగా పక్కింటి వసారాకేసి చూసింది రాజామణి. ఆమె చూపులు అట్టె నిలబడ్డాయ్! ప్రక్కింటి వసారాలో శ్వేత ఉదయపు చల్లని వెలుగుతో కూడిన నీరెండ పడుతూంది. ఆ ఎండ కాళ్ళ మీదకు వచ్చేట్లు ఒక ఫేముకుర్చీలో కూర్చుంది జయమ్మ! పక్కన ఒక కుర్చీలో ఆమె భర్త కూర్చున్నాడు. ముందున్న చిన్న టీపాయ్‌మీద ట్రేలో పింగాణీ కెటిలూ, కప్పులూ, సాసర్లూ వున్నాయి. ఆయన కెటిలులోని డికాక్షన్ కప్పుల్లోనికి వంపి, పాలూ, పంచదారా కలిపి, ఒక కప్పూ, సాసరూ, జయమ్మ కిచ్చి, ఇంకోటి తాను తీసుకున్నాడు.

మణి వాళ్ళింటికీ జయమ్మ యింటికీ మధ్యన, నాలుగడుగుల ఎత్తున సిమెంటు ప్రహరీగోడ వుంది. ఇల్లు బాగా ఎత్తున కట్టబడివుండటంనించి, ఒకళ్ళు వసారాలో నిలబడితే ఇంకొకళ్ళకి బాగా కనబడుతుంది. అందులో ప్రహరీగోడకి వసారాలకి, అయిదారు అడుగుల దూరంకన్నా ఎక్కువ లేదు. దానా దీనా ఒకింటిలోవాళ్ళు ఒకింటికి స్పష్టంగా కనబడుతారు. తూర్పుదిక్కుగా తలవాకిళ్ళున్న ఇల్లు అవి. అంచేత సూర్యోదయాలు ఎంతో ఆహ్లాదకరంగా వుంటాయి. రాజామణివాళ్ళు ఆ వూరు బదిలీ అయి.

వచ్చి పది రోజులయ్యింది. ఈ పదిరోజులుగా, మణి ప్రక్క వాళ్ళని అట్టే గమనించలేదు. ఇల్లంతా సామాన్లు సర్దుకోవటం, హడావిడి సరిపోయింది. ఇవ్వాళ తీరిగ్గా నించుని, జయమ్మ వసారాకేసి చూస్తూ నిలబడిపోయింది. జయమ్మ హాయిగా, ప్రత్యూషపవనాలను అనుభవిస్తూ, భర్త చెప్పే కబుర్లకి, సున్నితంగా నవ్వుతూ, ఉదయపు కాఫీ తీసుకుంది. జయమ్మ పెద్దకూతురు, పదిపదహారేళ్ళుంటాయి. వోణీ వేసుకుంటోంది. హంసలా నడిచివచ్చి ఖాళీ ట్రే తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. ఆ అమ్మాయి పేరు సుజాత. ఆమెకి సుజాతకాక ఇంకా ఇద్దరు మగపిల్లలూ, ఇద్దరు ఆడ పిల్లలూ వున్నారు. పన్నెండేళ్ళూ, ఆరేళ్ళూ మధ్య పిల్లలు వాళ్ళు. తెల్లవారేసరికి చక్కగా స్నానాలు చేసి, శుభ్రమయిన బట్టలు కట్టుకుని, వసారా చివరన జంపకానా పరుచుకొని చదువుకొంటూ వుంటారు. జయమ్మ భర్తకి తొమ్మిది గంటలయ్యేసరికికల్లా జీప్ వస్తుంది. అందులో ఆయన వెళ్ళిపోతాడు జయమ్మ చాలా నాజూకుగా, తెల్లగా, వెన్నెలదారంలా వుంటుంది. అయిదుగురు పిల్లల తల్లిలా వుండదు! చాలా ఖరీదైన చీరలు, పాముకుబుసంలా పాలమీగడలా ముట్టుకుంటే జారిపోయే చీరలు, గుప్పిటలోనికి ఇమిడిపోయే చీరలు ధరించుతుంది. ఆ చీరలవల్ల ఆ పొందికయైన శరీరానికే లావణ్యం వచ్చేదో, ఆమె శరీరపు వన్నె చేత చీరలే సొగసుగా కన్పించేవో ఏది ఏమయినా, పరస్పరాశ్రయం చేత చీరల సొగసూ, జయమ్మ శరీరపు

లావణ్యాదీ ప్తీపోటీలుపడుతూ చూపరుల కళ్ళను తమవైపు బలీయంగా ఆకర్షించుకునేవి !

"ఏమే ! కాఫీ అయ్యిందా ! లేవనా ?" అని రవణ కేక వేయటంతో రాజామణి బలవంతంగా కళ్ళు తిప్పుకుని విసవిసా లోపలికి వెళ్ళింది.

"లేవనా ?" మళ్ళీ అడిగాడు రవణ.

"ఒక్క అయిదు నిమిషా లుండండీ" అంటూ కుంపటి రాజేసి, గిన్నెలో కాఫీ డికాక్షన్‌కి నీళ్ళు పెట్టింది. తర్వాత రెండు టూత్ బ్రష్‌లమీద వేపగింజంత టూత్ పేస్టు వేసి, స్టీలు మరచెంబుతో నీళ్ళూ, స్టీలు టంగ్ క్లీనరూ... ముందు గదిలో టేబిలుమీద పెట్టి, తను ఇత్తడి చెంబుతో నీళ్ళు ముంచుకొని పెరట్లోకి ముఖం కడుక్కుందుకు వెళ్ళింది. రవణ వీధివసారాలో కూర్చుని ముఖం కడుక్కొని, చెంబు వంటింట్లోకి తెచ్చిస్తూ —

"తువ్వాలే ?" అన్నాడు.

"ఆ తలుపుమీద వుంది. తీసుకోరాదూ ?" అంది రాజామణి. తువ్వాలు తీసుకుని వంటింటి గడపమీద కూర్చుని ముఖం తుడుచుకుంటూ —

"ఇంకా నువ్వు ముఖం కడుక్కోలేదూ ? అవును లే ! అపర్ణాహ పర్యంతం ధంతధావన పుణ్యాకాలః అన్నారు మన పెద్దలు ! మరేం ఫరవాలేదు ! ఇరవయి నాలుగ్గంటల కాలంలో, రెండుసార్లు కాఫీలు, రెండుసార్లు భోజనాలు చేయలేకపోతామా ?" సాధింపుగా అన్నాడు!

రాజామణి మూతి మూరెడు చేసుకుని, చెంగుతో ముఖం తుడుచుకుంటూ వచ్చి,

"అత్తగారు లేనిలోటు లేకుండా, బాడించమంటే, బాడించుతారు ! కుంపటిమీద నీళ్ళు తెర్లుతున్నాయి కదా ! రెండు చంచాల కాఫీగుండ వేసేసి, దింపేస్తే, మీ పెద్దలే మయినా చెరబోతారా ? మీ కలెక్టరుద్యోగం హోదా దిగి పోతుందా ? కాస్త చేయిసాయితాగా వుండరు. అన్నీ వేళకి అమరిపోవాలంటారు !" అంటూ కాఫీ డికాక్షన్ తీయటం, కాఫీ కలపటంలో నిమగ్నురాలయింది.

"శభాష్ ! ఇవ్వాళ కాఫీ చేయకూడదా అంటావు ! రేపు బియ్యం కడిగి పడేయకూడదా అంటావు ! ఇంక వంటా, కాఫీ టిఫెన్లూ అన్నీ నేనే చేసేసుకుంటే, ఇంక నువ్వెందుకూ ! తిని కూర్చుందుకా ? నా కొచ్చే ముష్టి మూడువందల రూపాయిలూ ఎక్కడ కరగటం లేదో అని భయపడి, నిన్ను కట్టిపడేశారు, నాప్రాణానికి" అన్నాడు చిలిపిగా రవణ. రవణకి రాజామణి మేనమామ కూతురు. మణి పుట్టీ పుట్టగానే, 'మా రవిణిగాడికి పెళ్ళాం పుట్టింది" అంది రవణ తల్లి మణి, రవణ పెళ్ళాంగానే పుట్టింది. పెళ్ళాంగానే పెరిగింది. మణి ఫోర్తుఫారం పరీక్షలు వ్రాయ గానే రవణతో పెళ్ళి అయిపోయింది. ఇంక ఆపయిన చదువు జరగలేదు. నోములనీ, వ్రతాలనీ, పండగలనీ, పబ్బాలనీ, అత్తింటినించి పుట్టింటికీ, పుట్టింటినించి అత్తింటికీ తిరగటం

తోనే సరిపోయింది. ఈలోగా రవణ ఉద్యోగాన్వేషణ ఫలించి, ఉద్యోగం దొరికింది. కొత్త సంసారం. ఆ ఊరినించి ఈ ఊరికీ, ఈ ఊరినించి ఆ ఊరికీ ట్రాన్స్‌ఫర్స్ అవుతూండటం, సంసారం ఝంఝాటంలో వచ్చే బంధువులూ, వెళ్ళే బంధువులూ, చుట్టరికాలూ, స్నేహాలూ, ఇంటిలో వున్నవీ లేనివీ చూసుకుంటూ, అతిథిసత్కారాలు జరుపుతూంటం-వీట్లతో సరిపోయేది. కొత్తలో ఎప్పటికయినా- మెట్రిక్ కు కట్టి పైచదువు చదువుకోవచ్చును- అన్న ఉత్సాహం ఉండేది. రానురానూ ఆవిడలో ఆ జీవకాంతి సన్నగిల్లింది. చైతన్యం గడ్డకట్టింది. ఒక్కొక్కపూట పనిమనిషి వచ్చేదికాదు. అంట్లగిన్నెల దగ్గర్నించీ తోముకోవలసి వచ్చేది. కొత్త రోజుల్లో "మనిల్లు మన వాకిలీ నేనే, ఇవన్నీ దిద్దుకురావాలి!" అన్న స్వయం అధికారం ఆమోదాన్నే కలిగించేది. ఇద్దరు పిల్లలు కలగటంతో నీరసించిపోయి "ఈ వెధవసంసారం రొంపిలోంచి నిష్కృతిగా ఎలా బయటపడగలను దేముడా!" అని నిరతమూ మథన పడేది ఆవిడ పిల్లలు, వెంకటీ, సూరీడూ, కూడా ఆడపిల్లలే! వెంకటికి తొమ్మిదేళ్ళుంటాయి. నాలుగో క్లాసు చదూతోంది. సూరీడుకి ఏడు సంవత్సరాలుంటాయి. రెండో క్లాసు పుస్తకం తప్పులు తప్పులుగా చదూతుంది.

"అయితే మీపన్లు చేసిపెట్టాలనే అన్నమాట! పెళ్ళాడుతా! చాకిరీ కోసరమా పెళ్ళాం? నాలుగు రూపా

యలు పారేస్తే, దాసీది చేసిపెడుతుందికదా పన్లు అన్నీను ?" అంటూ కాఫీగ్లాసు తెచ్చి రవణ కిచ్చింది.

"కార్యేషు దాసీ అన్నారు కదుటోయ్ మరీ ?" అంటూ కాఫీగ్లాసు అందుకుని రెండు గుక్కలు కాఫీ పీల్చాడు. ఈలోగా పిల్లలు లేచివచ్చారు.

"అమ్మా పేష్టే !" అంటూ నించున్నారు.

"లేచారా చిట్టితల్లుల్లారా ! అలమారలో క్రింది అరలోవున్నాయి మీ బ్రష్షులు, పేష్టుకూడా అక్కణ్నే వుంది. కాస్త తీసుకోలేరూ ?" అంది మణి.

"మేము తీసుకుంటే ఆ బూరాని నొక్కేస్తామన్నావు కాదులే మరీ !" అంటూ బిక్కమొఖాలేసారు.

"నాన్నారూ! పేస్టు అంతా ఇవతలికి తెచ్చేస్తే మళ్ళీ ఎల్లా పెట్టాలండీ !" అంది, జిజ్ఞాసగా సూరీడు.

"వసే, నువ్వెళ్ళి పేస్టు ఈయకపోతివా, వీళ్ళు ఎక్సపెరిమెంటు చేసేస్తారు ఆనక ఎన్నితిట్టినా లాభం వుండదు" అన్నాడు రవణ.

"అబ్బబ్బ ! ఛస్తున్నా వెధవ సంతతోటి! పదండి !" అంటూ, ఇద్దరికీ, చారాక చెంబుతో నీళ్ళూ, పేస్టూ ఇచ్చి నందివర్ధనం మొక్కదగ్గర ఒకళ్ళనీ, మందారం చెట్టుదగ్గర ఒకళ్ళనీ, ముఖాలు కడుక్కోమని ఆజ్ఞాపించి వచ్చి కాఫీ గ్లాసు దగ్గర కూలబడింది. ఒకగుక్క కాఫీ ఆత్రంగా తాగి—

"ప్చ్! చప్పగా చల్లారిపోయింది" అని విసుక్కుంది. అప్పటికి రవణ కాఫీ త్రాగటం పూర్తిచేసేడు.

"చిన్న వక్కముక్క పడెయ్యి!" అన్నాడు.

"లేచింది మొదలుగా అన్నీ అందించాలి! తిరగలేక నా కాళ్ళు నొప్పులు పడుతున్నాయి! మీకు తెలీకపోతే చూసయినా నేర్చుకోరూ. ఆ ప్రక్కింటి జయమ్మగారిని చూడండి! కుర్చీ దిగదు ఆవిడ! పెట్టిపుట్టాలి అంటారు. ఇందుకే మరి!" అని సాగ దీసుకుంటూ, లేచి అలమారు తీసి ఒక చిన్న వక్క ఇచ్చింది.

"మరీ కాస్త ఇచ్చేవేమిటే! అస్తమానూ అడిగితే విసుక్కుంటావు. ఇచ్చేప్పుడే మరి కాసిని ఈయకూడదూ! చెయ్యి మహాగట్టి! జయమ్మగారిని చూడకేం! నిక్షేపంలా చూసేను చాలా బాగుంటారు. అల్లా కూర్చుంటే నువ్వు నాకు చేస్తావా? కుంపటి దగ్గరకొచ్చి కాఫీ పొయ్యవే అంటేనే, కాళికాదేవి అవతారం ఎత్తుతావు! అల్లా దర్జాగా ఈజీఛైర్‌లో కూర్చుని 'కాఫీ' అంటే, సుకుమారంగా, సుందరంగా అందాలు చిందుతూ వయ్యారాలు వలకబోస్తూ, ట్రేతో కాఫీకప్పులు తెచ్చిపెట్టి స్వీట్‌గా నవ్వే, ఘటాలా మనవి?" అన్నాడు రవణ.

"బాగుంది సరసం! ఇంకా ఆవిడలా మీరు కూర్చోవాలనుకుంటున్నారా! బుజ్జి తండ్రికి ఎంత కోరిక? నన్ను కూర్చోపెట్టలేదనే బాధ చీమంతయినా లేదు. ఇక్కడికి అందింపులు చాలలేదు సోగ్గాడికి!" అంటూ కుంపటిమీద తెర్లుతూన్న పాలతో మళ్ళీ నాలుగ్గాసుల వేడికాఫీ తయారు చేసింది మణి. కాఫీగ్లాసు పెదాలమీదకు ఎత్తబోతూండగా,

"అమ్మగోరూ అంటగిన్నె లోడెయ్యండి పొద్దెక్కి-పోనాది !" అంటూ పనిమనిషి పిలిచింది. మణి గ్లాసు క్రింద పెట్టి లేవబోతూండగా-

"వస్తోంది లే! ఈలోగా నువ్వా ముందుగది వూడ్చెయ్యి! నువ్వా కాఫీ త్రాగి మరి లేవోయ్! మళ్ళీ చల్లారిపోయిందని గొణుక్కుంటావు!" అన్నాడు రవణ.

"ఇంతలో దాన్ని గదెందుకు వూడ్చమన్నారూ? అది అన్నీ ఈలోగా చక్కబెట్టేస్తుంది. డ్రాయరులో, పూలకని మార్చిన చిల్లర రూపాయి వుంది. నా వాచీ వుంది. కాస్త అటువెళ్ళి ఆ ముందుగుమ్మంలో నించోండి!" అంది.

"దానికి, నేను నించుంటే సిగ్గువేస్తుందేమోనే!" అన్నాడు వక్కముక్క పటుకు పటుకూ నములుకుంటూను, రవణ.

"సిగ్గూ సింగారం ఏమీలేదు. లేనిపోనివి మప్పి పెట్టకండి! వెళ్ళండి! అది గదిలో దూరినట్లుంది!" అంది మణి.

"అబ్బబ్బ! నీ నెత్తిమీద తేలువుందంటే, నీ చేత్తోనే తీసెయ్య అందట, నీలాంటి ఇల్లాలే! నాకే వురమాయిస్తావు పన్లు!" అంటూ లేచివెళ్ళాడు రవణ.

"అమ్మా! కాఫీ" అంటూ వొచ్చేరు పిల్లలు.

"రండి!" అంటూ పిల్లలకికూడా కాఫీ ఇచ్చి, అంట్లగిన్నెలు సర్ది పడెయ్యటంలో నిమగ్నమయింది.

2

సాయంకాలం నాలుగ్గంటలవేళ మల్లెపూలవాడు వచ్చేడు. వసారాలో కూర్చుని, తీరిగ్గా మల్లెమొగ్గలు ఎంచుతోంది రాజామణి. "ఎల్లా తీసుకుంటున్నారు పిన్నిగారూ పూలు ?" అంటూ సుజాత వొచ్చింది. మణివాళ్ళు వచ్చిన వారంపదిరోజుల్నించీ ఆ పిల్ల చూస్తూనేవుంది. ఈరోజు మాటకలిపి స్నేహం చేయటానికి వొచ్చింది. 'డొక్క ఇరవయి పైసలు' అంటూ గవ్వల్లాంటి మొగ్గల్ని ఎంచి, డొక్కలోకి పోసింది మణి. పూలు కొలిచే డొక్క, చిన్న నెస్ కేఫ్ డబ్బా అంత వుంటుంది.

"మాక్కూడా రెండు డొక్కలు ఎంచండి పిన్నిగారూ ! డబ్బులు తీసుకొనివస్తా !" అంటూ లేడిలా, పరుగెత్తింది. సుజాత మణివాళ్ళకికూడా ఎంచింది పూలు ! డబ్బులు తీసుకుని అబ్బివెళ్ళిపోయేక పూలు చెండు గుచ్చుతూ అడిగింది మణి సుజాతని. 'ఏం చదూతూన్నావమ్మాయ్ ?"

"ఫిఫ్త్‌ఫారం ప్యాసయి మానేసానండీ !" అంది సుజాత. పొందిగ్గా కూర్చొంది ఆ పిల్ల. తెల్లగా, సన్నగా, నాజూకుగా వుంది. చక్కటి పట్టుపరికిణీలు, కుల్చటి జార్జెటు వోణీలు వేసుకుంటూవుంటుంది ఆ అమ్మాయి.

"ఎందుకు మానేసావ్ ? బి ఏ. దాకా చదూకోలేకపోయేవా ?" అంది మణి. మణికి బి. ఏ. ప్యాసుకావా

లని మహాకోరికగా వుండేది. అంచేత ఎవరయినా, చదూకున్నవాళ్ళంటే గొప్ప సరదాగా వుంటుంది.

"మా అమ్మగారు బి. ఏ. ప్యాసు అయినారండీ! నాకు ఇంట్లోనే ప్రయివేటు పెట్టించి, చదువు చెప్పిస్తానన్నారు. నేను ఇంట్లో లేకపోతే మా చెల్లాయిలూ, తమ్ముళ్ళూ అల్లరి చేసేస్తారు. తిన్నగా చదూకోరు! ఆయాని పెట్టినా, దానికి ఏదో తోకరా ఇచ్చేసి, అల్లరి చేస్తారు. అందుకని నేను ఇంట్లో వుండిపోవాల్సివచ్చింది" అంది సుజాత

"మీ అమ్మగారికి వంట పూర్తి అయ్యిందా?" అంది మణి.

"వంటపని అంతా మా బామ్మగారు చేస్తారు. మా అమ్మ చేయలేరు." అంది సుజాత. ఆ పిల్లది చక్కటి తీయనైనగొంతు! వినయంగా మృదువుగా మాట్లాడుతుందిఆ పిల్ల.

"సుజీ ?" జయమ్మ తీయగా పిలిచింది.

"మా అమ్మగారు పిలుస్తున్నారండీ! నేను వెళ్తాను. మీరు మా ఇంటి కోసారి రాకూడదూ ? మా అమ్మగారికేమీ తోచదు ఎవరన్నా వస్తే బాగుండును, కబుర్లు చెప్పాకుండికి. అంటూ వుంటారు" అంది సుజాత.

"అల్లాగేలే !" అంది మణి. సుజాత మల్లెమొగ్గల్ని చెంగులో పోసుకుని వెళ్ళిపోయింది.

"హు ! అదృష్టవంతురాలు ! వంటకి అత్తగారు, కాఫీకి భర్తగారు, అలంకరణకి, పిల్లలు ! పుట్టుభోగి ! అంటూంటారు ఇలాంటివాళ్ళనే కాబోలు ! సౌందర్యవతి !

విద్యావతి ! డబ్బుకూడా బాగానేవుంది కాబోలు ! ఇంక ఇంటిల్లపాదీ అడుగులకి మడుగులు వ త్తటంలో ఆశ్చర్యం ఏముందీ ? కాలు కదపకుండా, జరిపించుకుంటోంది. ఆ పిల్ల చూడు, ఎంతజాణో ! వాళ్ళమ్మగారికి, ఏమిా తోచదుట ! అంచేత ఆ మహారాణీని ఎంటర్ టయిన్ మెంటు చేయటానికి, తను వెళ్ళాలిట. ఏం చమత్కారి ? పూర్వం మహారాజులకి వేడుక చెలికాళ్లూ, మహారాణులకి, వాళ్ళ తాపోపశమనం నిమిత్తం, గాయనీమణులూ నాట్యకత్తెలూ వుండేవాళ్ళుట! అల్లాగ తను వాళ్ళమ్మగారికి చెలికత్తెలా వుంటే బాగుంటుం దనుకోంది కాబోలు !'' అనుకుంది మణి. పూలన్నిగుచ్చేక, పెద్ద చెండు, తను మడిచి జడలో పెట్టుకుని, పిల్లలిద్దరికీ, జానెడు జానెడు చెండు అట్టే పెట్టి, పిల్లల్ని కేకేసింది. వెంకటి, సూరీడూ, ఎప్పుడు నేస్తం కలిపారో అప్పుడే జయమ్మ గారింటికి జేరిపోయేరు. పిల్లలు ఎంతకీ, పలకక పోయేసరికి మణికి విసుగు పుట్టింది.

“ఛీ ఛీ ! వెధవ పిల్లలు ! ఎక్కడ చచ్చేరో!'' అను కుంటూ, నిటారుగా, నిలబడింది. పిల్లలు ఆటలాడుతూ కన్పించారు. సుజాత పెద్ద పెద్ద మొగ్గలన్నీ మాలగా కట్టి, తల్లికి ఇచ్చింది. చిన్న దండ తను జెడలో పెట్టుకుంది. సుజాత, చిన్న చెల్లెళ్ళల్లో ఒక పిల్లకి బాబ్డ్ హెయిర్ ! జయమ్మ చక్కగా సిగ జుట్టుకోంది. మాల అందంగా సిగ చుట్టూ అమర్చుకోంది. తెల్లని పాలమీగడలాంటి జరీచీర, తెల్లని ఫుల్ వాయిల్ బ్లవుజూ ధరించింది. పిల్లలు ఆడు కుంటూంటే, సంతోషంతో వెలిగిపోతూ చూస్తూ కూర్చుంది, ఠీవిగా జయమ్మ !

"జడలేస్తాను రండర్రా!" అని పిలిచింది మణి. వెంకటీ సూరీడూ తల్లి పిలవగానే పరుగెట్టుకుని వొచ్చారు. దువ్వెన తీసుకుని పిల్లలకి తలదువ్వటం ప్రారంభించింది మణి. ఇద్దరికీ కూడా వొత్తుగా, బారెడు పొడుగు జుట్టువుంది. సూరీడు జుట్టు, వంకులు తిరిగి వుంటుంది సూరీడుకు గట్టిగా బిగించి, రెండు అల్లులు అల్లి, పూలుముక్క బిగించేస్తే మిగతాజుట్టు అంతా, వంకులు తిరిగి, గుత్తిగా, అందంగా వుంటుంది. దానికి ఎప్పుడూ అల్లానే వేస్తుంది మణి జడ. వెంకటి జుట్టు సాఫీగా వుంటుంది. దానికి చివరదాకా అల్లేసి, పూలుముక్క బిగించేస్తుంది. రిబ్బన్లు ఎన్నికొన్నా పారేసు కొంటారు వాళ్ళు. లేకపోతే మురికెత్తిపోయి, వుతికితే వెలిసిపోయి అసహ్యంగా వుంటాయి. అంచేత రిబ్బన్లు కొన్నా ఏ పండగలప్పుడో పెడుతూ వుంటుంది మణి.

"అమ్మా మ్మా! నాకు రెండు జళ్ళెయ్యవ్" అంది వెంకటి.

"ఛ! ఏం బాగుండవు! నీ జుట్టు పొడుగు. సన్నగా తోకలా వుంటాయి" అంది మణి.

"పొడుగు అయితే కత్తిరించేయకూడదూ? వాళ్ళ 'సుభా'కి చూడు ఇంచక్కా, రెండు జళ్ళేస్తారు. చక్కటి చేతు ల్లేని గౌన్లు తొడుగుతారు. నాకేమో వెధవ పావడాలు, జాకెట్లు! నేను తొడుక్కోను బాబూ!" అంటూ కాళ్ళు జారజాపింది. ఆ పిల్ల కదలటంతో జడ వంకర వచ్చింది.

మణికి కోపం వచ్చి, ఒక్క మొట్టు మొట్టింది. దానితో వెంకటి ఇంకా గింజుకుంటూ -

"ఏమన్నా అంటే కొట్తావ్! నీకు పాపనేం తెలీదు. అందరు రెండు జళ్ళేసుకుని, గొల్లేసుకుంటూంటే నాకు సర్దా వుండదాయేం? అంతా నన్ను వెక్కిరిస్తున్నారు. పేరు కూడ బావ్రూ లేదు" అంది.

"నీ పేరుకేం? చక్కని పేరు, వెంకటలక్ష్మి అని! దానికేం వొచ్చింది? నిక్షేపంలా వుంటే?" అంది మణి.

"నువ్వేమో 'లక్ష్మి' అని అలా పిలుస్తావా? వెంకటీ వెంకటీ అంటావు. దాంతో వాళ్ళ సుభా నవ్వి, అదేం పేరు? వెంకటీ సంకటీ అని అంటూ ఏడిపించుతూంది." ఆ పిల్ల కళ్ళమ్మట నీళ్లూ రాలాయ్.

"నా పేరూ బావులేదు! వాళ్ళ సుభా నన్ను ఎక్కిరించింది. 'సూరీ సూరీ చుంచెలుకా, మా ఇంటికొస్తే, మంచెలుకా' అంటూ ఒకటే పాడింది" అంది నసుగుతూ సూరీడు.

"నీ పేరు బాగానేవుంది. సూర్యలక్ష్మి అని. నా పేరే బొత్తుగా బావులేదు." అంది వెంకటి. ఆ పిల్ల జడ పూర్తి అయ్యింది. తల్లి తీస్తున్న పూలదండ చూసి-

"నాకంత చిన్నదండా? అన్ని పూలూ నువ్వే పెట్టేసుకుంటావు. నువ్వెప్పుడూ ఇంతే! నాకొద్దు ఆ దండ! అదీ నువ్వే పెట్టేసుకో! అంది వెంకటి.

"నాకూ చిన్నదండే వుణ్నిచ్చింది అమ్మా! మరేమో నాకు పూలు జడమీద కుట్టానన్నావు, మరెప్పుడు కుట్టావ్?" అంది సూరీడు

"కుట్టాన్లే! జడగంటలు చేయిస్తున్నాగా! అవి వచ్చాక, కుట్టాను. సుజా వాళ్ళమ్మగారుచూడు. ఎన్ని పూలు పెట్టుకున్నారో? వాళ్ళు అలా నసుగుతున్నారా? మీ రూరికే గోల చేసేస్తారు" అంది మణి.

"సుభా వాళ్ళమ్మగారు మంచివారు! నీలా తిట్టా రేమిటి? వాళ్ళింట్లో బోలెడు పళ్ళూ బిస్కట్లూ వుంటాయి. అవి సుభావాళ్ళు ఇష్టమొచ్చినన్ని తీసుకుంటారు. ఆవిడ ఏమీ అనరు. నువ్వు మమ్మల్ని చేగోణీలే తీయనీయవ్!" అంది నిష్ఠూరంగా వెంకటి.

"వాళ్ళూ మాగ్గూడా పెడ్తారు. మొన్న ఎర్రటి పండేదో కోసిపెట్టారు వాళ్ళ నాన్నారు. ఎంతబాగుందో! తియ్యగా వుంది" అంటూ నాలిక చప్పరించుకుంది సూరీడు.

"వాళ్ళు ఏమన్నా తినేవేళకి, నోళ్ళు తెరుచుకు, కూర్చోకూడదు. ఇవతలికి వచ్చేయాలి! ఏడుపు కొట్టు ముఖాలు చూసి ఇంత పడేస్తారు. మరీ అస్తమానూ, ఆ కలిగిన వాళ్ళిళ్ళమ్మట దేకుతుంటే ఏం బాగుంటుందీ? సాయం కాలాలు, ఒక అరగంట ఆడుకుంటే ఫరవాలేదు. వెధవ పాడు అలవాట్లు వచ్చాయి మీకు? పదండి ముఖాలు కడుక్కొని రండి! బొట్లూ కాటుకా పెడతాను" అంటూ లేచింది మణి.

3

అయిదారు రోజులు గడిచాయి. ఈలోగా రెండు, మూడు తడవలు, సుజాత మణి వద్దకి వచ్చింది. మణి దగ్గర క్రాస్‌స్టిచ్‌లో రెండు నెమళ్లు ఎదురు బొదురుగా నించు నట్టు డిజైన్‌వున్న డోరు కర్టెన్ వుంది. ఆ డిజైను చిన్నది చేసి, కుట్టుకోవటం నేర్చుకుంటోంది సుజాత. ఒకరోజు సాయంకాలం వసారాలోనికి వచ్చి నిలబడింది మణి.

"పిన్నిగారూ! ఇటు గోడవద్దకు రండి!" అంటూ సుజాత పిలిచింది.

"ఏవమ్మాయ్ ?" అంటూ సరిహద్దు వద్దకు వెళ్ళింది.

"మా అమ్మగారు పిలుస్తున్నారు!" అంది సుజాత.

"ఏమండీ వంటకి వేళయిందేమిటి ?" అని పలకరిం చింది జయమ్మ.

"ఇప్పట్నించీ చేయును లెండి! చల్లారిపోతే వారు తినరు" అంది మణి.

"అయితే, ఒకసారిరండి! నాకేం తోచటం లేదు" అంది జయమ్మ 'మణి'కి లోపల్లోపల వాళ్ళ ఇల్లు అదీ చూడా లని ముచ్చటగా వుంది. ఆహ్వానం కోరుకోకుండానే లభిం చింది. కాదనట మెందుకు ? తలుపులు జేరవేసి వాళ్ళింటికి వెళ్ళింది. ఎదురుగ్గా ఆమె భర్త కూర్చునే కుర్చీచూపించి "కూర్చోండి!" అంది జయమ్మ. మణి కూర్చుంది.

"ఈ మధ్యనే వచ్చారల్లే వుంది" అంటూ సంభాషణ ఉపక్రమించింది జయమ్మ.

"అవునండీ! మీ ఇల్లు స్వంతమే అనుకుంటాను" అంది మణి.

"ఆఁ! ఈ ఇల్లు మా స్వంత ఇల్లే! ఆయన ఇంక అయిదారేళ్ళలో రిటయిరయిపోతారు. అంచేత ఇక్కడే్న స్థిర పడిపోయేము." అంది జయమ్మ.

"మేమింకా బోలెడు ఊళ్ళు తిరగాలి! కాస్త ఊరు నలిగి, నలుగురూ, పరిచయం కాగానే ఇంకోఊరు ట్రాన్స్ఫరు అవుతూ ఉంటుంది. నాలుగు ఊళ్లూ చూస్తాం అనే సంతోషం వున్నా. ఈ సామాన్లు అన్నీ తర్లించుకుని, కొత్త ఊళ్ళో, ఇల్లూ వాకిలీ సర్దుకునే టప్పటికి, తలప్రాణం తోకకి వస్తుంది." అంటూ మణి ఇల్లు నలువైపులా పరకాయించి చూసింది. వసారా చివరిమెట్టుకి, అయిదారుఅడుగులు ఇటూ అటూగా, పోకచెట్లు వున్నాయి. వీధి గేటు కిరువెంపులా, రకరకాల క్రోటను మొక్కలు ముద్దబంతిపూల చెట్లూ వున్నాయి. కాంపౌండు గోడచుట్టూ, డిశంబరు పూల మొక్కలూ చామంతిగోరేలూ వున్నాయి. వసారాలోకి చల్లటిగాలి వీస్తూ, పున్నమి రాత్రుళ్లు వెన్నెల వెలుగు నింపుతూ ఆహ్లాదకరంగా వుంటుంది. ప్రమోదభరితమైన ఆ పచ్చనితోట చూస్తూండి పోయింది మణి. సుజాత ట్రేలో కాఫీ కప్పులు పట్టుకొని వచ్చింది.

"ఇప్పుడెందుకమ్మాయ్ ! ఇరుగూ పొరుగూగా వున్న వాళ్ళం, కాస్త ఖాళీవుంటే కబుర్లు చెప్పుకుందుకు జేరుతూనే వుంటాం. మాకీ అతిథి మర్యాద లెందుకు ?" అంది మణి.

"ఉత్త కాఫీయేగా ? తీసుకోండి, సరదాపడి కలుపుకొచ్చింది" అంది జయమ్మ.

"మరట్లయితే, అస్తమానూ ఫ్రీగా రావటానికి, బిడియంగా వుంటుంది" అంది మణి.

"దానిదేముందండీ ? కొన్నపాలా ఏమన్నానా ? మా ఇంటిలో రెండు గేదెల పాడివుంది. కొన్న నేతులూ, పాలూ నాకు సయించవు. అంచేత, నేను ఏ వూర్లోవున్నా పాడి చేసేదాన్ని" అంది జయమ్మ.

"జరుగుతోంటే ఏవీ పడవు ! జరుగుబాటు లేకపోతే సర్దుకపోతారు మరి" అనుకుంది, తనలో తాను మణి. కాస్సేపు ఆ మాటా ఈమాటా మాట్లాడుకున్నాక-

"సుజీ మన ఇల్లు చూపించు మణిగారికి !" అంది జయమ్మ. సుజాతతో మణి, లోపలికి వెళ్ళింది. జయమ్మ అలానే కుర్చీకి జారబడి కళ్ళుమూసుకుంది. ఇల్లంతా చూసింది మణి. పెద్ద పెద్ద గదులు. ఖరీదయిన ఫర్నిచరుతో అధునాతనంగా అలంకరించబడి వున్నాయి. మేడమీద, పెద్దహాలు, వక చిన్నగదీ, చుట్టూడాబా వున్నయ్. పెరడులో కొబ్బరి చెట్లూ, మామిడిచెట్లూ, కొత్తగా వేసిన అంట్లు కావటం నించి, పచ్చగా కలకల్లాడుతూ వున్నాయ్. గిలకల నూయి చుట్టూ నాలుగడుగుల వెడల్పున సిమెంటుచప్టా చేసివుంది. తులసికోట కావలగా, నందివర్థనం, ముద్దమందార, గరుడ

వర్ధనం విరబూసివున్నాయ్. వంటింట్లో సుజాత బామ్మగారు, ఏవో కూరలు తరుగుతూ కూర్చున్నారు.

"అదృష్టవతి ! కాలు కదపనక్కర్లేకుండా అందరూ ఆమెని మహారాణిలా చూస్తున్నారు. పూర్వకాలపువాళ్ళు 'వండనిబువ్వా వడకనిబట్టా కలిగి సుఖంగా వుండమ్మా' అని దీవించేవారు. ఆ కాలంలో స్త్రీలు తీరిక సమయాల్లో ఎవళ్ళబట్టలకి సరిపడగా వాళ్ళు నూలుకూడా వడుక్కునే వారు కాబోలు ! ఆ కాలంలో వండుకోక్కర్లేకుండా బువ్వా, వడుకోక్కర్లేకుండా బట్టా వచ్చేట్టయితే శ్రీమంతులక్రిందే లెఖ్ఖ అయివుంటుంది. ఆ పూర్వకాలం నుంచే పుట్టివుంటుంది ఈ దీవెన ! ఈ ఇల్లాలికి అలానే జరుగుతోంది ! కాలుకదపని అదృష్టం ఎంతమంది స్త్రీలకుందీ రోజుల్లో ?" అనుకుంది మణి.

"ఈ పక్కింట్లో దిగారేమిటమ్మాయ్ !" అంది బామ్మ గారు.

"అవునండీ !" అంది మణి. అక్కడున్న పీటవాల్చి "కూర్చో అమ్మాయ్" అంది. మణి కూర్చుంది.

"ఎవరెవరుంటున్నారు" అన్నది బామ్మగారు.

"మా కుటుంబమే నండీ. మేమిద్దరం, పిల్లలిద్దరూ. మీరు చూసేవుంటారు. ఆడుకుందుకు మీ ఇంటికి వస్తూనే వున్నారు" అంది మణి.

"నీకు అత్తా మామా లేరా ?" అంది బామ్మగారు.

"వున్నారు కానీండి, వాళ్ళూ మా పెద్ద బావగారి దగ్గరే వుంటారు. వాళ్ళకి బోలెడంతమంది పిల్లలు. ఆవిడ,

మా తోటికోడలు ఎప్పుడూ నీరసంగా వుంటూ వుంటారు. అంచేత అక్కడ్నే వుండిపోయారు" అంది మణి.

"అవును మరి పెద్ద సంసారాల్లో వెసకాసరా లేక పోతే కష్టంకాదూ ! నాకూ ఇంకా ఇద్దరు కొడుకులున్నారు. ఆ కోడళ్ళు నీలాగే చాకుల్లా పనిపాటలు చేసుకుంటూంటారు. చిన్నపిల్లల్లే తృళ్ళుతూ, గెంతుతూ వుంటారు. ఒకదానికి ముగ్గురూ, ఒకదానికి నలుగురూ పిల్లలున్నారు. మాదగ్గర నాలుగు రోజులన్నా వుండవు. అని సాధించుతారు ! కానీ, నాకేదీ ఇక్కడ్నే సరిపోతోందామె ! వెళ్ళటమే కుదరటం లేదు ! నువ్వెళ్ళితే ఎలానే అమ్మా ! అంటాడు మా పెద్దాడు !" అంది బామ్మగారు.

"తల్లి తండ్రులకి, సాధారణంగా పెద్దవాళ్ళంటేనే మోజు వుంటుందిలెండి ! ఇంటికి పెద్దాళ్ళు, పెద్దాళ్ళు అంటూ ఏమన్నా వాళ్ళకే పట్టం కడతారు. పెళ్ళిళ్ళు చేసే టప్పుడు ఇంటికి పెద్దవాళ్ళనే చూసి చేయాలి. ఇంట్లో చిన్న వాళ్ళకిచ్చి చేస్తేమటుకు చిప్పా కర్రా చేతబట్టుకుని మనిళ్ళకే తయారవుతారు మళ్ళీనూ ! తల్లీతండ్రీ కూచమ్మల్లా కూడ బెట్టినదంతా ఈ జ్యేష్ఠులు భ్రాష్టుల్లా తయారయి మాచమ్మల్లా మాయం చేస్తారు. ఏవన్నా అంటే, తగాయి దాలకి తయారు. ఈ చిన్నకారు కోడళ్ళు ! అంటారు" అంది మణి.

"నాకు అలాంటి భేదమేమీ లేదమ్మోవ్ ! నాకంతా సమానమే ! నాకున్న దేదో ముగ్గురూ మూడుచెక్కలూ చేసి తీసుకున్నారు. పిల్లాజెల్లాతో వంటవాళ్ళమీద, దాయీల

మీాద, ఇంత సంసారం పెట్టటం ఇష్టంలేక నేనే ఇక్కడ వున్నాను. మా పెద్దాడికా, నెలకీ ఇరవయిరోజులూ కాంపు లాయే! సుజాత చిన్నపిల్ల ఒక్కర్తీ అన్నీ చూసుకోలేదు. అంచేత నేనే ఇలా కాలక్షేపం చేసేస్తున్నాను" అంది బామ్మ గారు. సుజాత ఏదోపని జ్ఞాపకంవచ్చి, అవతలికి వెళ్ళింది. తనకితాను, స్త్రీ, ఎంత చదువుకున్నా, ఎంత సంస్కారం వుంది, అని వెన్నుచరుచుకున్నా, ఒకళ్ళని పరిహాసించి, వినోదించే మన స్తత్వంనించి ఎన్నటికీ తప్పుకోలేదు. ప్రతీ చిన్న విష యానికి తనస్థితిని ఎదుటివాళ్ళస్థితితో పోల్చి చూసుకుని, తనకి జరగని సౌఖ్యాలు, వాళ్ళకి జరుగుతోంటే శారీరకంగా మానసికంగాకుళ్ళుకుని, పైకిమటుకి ఆ సౌఖ్యాలు ఎంతో అవ మానకరమైనవిగా వేలెత్తిచూపి ఆనందించటం స్త్రీకి సహజ గుణం! ఆ సహజగుణం మణిలోనూ వుంది. అంచేత సుజాత బయటికి వెళ్ళటంచూసి,

"అయినా బామ్మగారూ ? నేను వచ్చినప్పట్నించీ చూస్తూనేవున్నా! పెద్దవారు మీారూ, చిన్నపిల్లలు వాళ్ళూ, అంతపనీ చేస్తూంటే దర్జాగా కూర్చుంటారేమిటండీ ! మీా కోడలు ఎంత వుద్యోగస్థుని భార్య అయినా, బొత్తిగా అంత కాలుకదపని గర్వమా ? కాస్త కూరానారా, తరిగి ఇచ్చి నట్లూ, పిల్లలిని సవరించినట్లూ తిరగకూడదూ ? అదే మా అత్తగారయితేనా, సాధించి సాధించి పోసేది. మీారునిజంగా దేవతామూర్తులు ! కనుక వూరుకున్నారు ! మా అత్తగారు వస్తారా ? ఎంత చలికాలమైనా సరే తలనిండా స్నానంచేసి

చచ్చినట్లు వండి పెట్టాల్సిందే! ఆమెగారు వూరుకున్నా వాళ్ళబ్బాయిమటుకు, అమ్మచేత చేయిస్తున్నావా, అంటూ, వురి పెట్టినంతపని చేస్తారు" అంది మణి, అక్కసుగా. బామ్మ గారు కూరతరగటం ఆపింది. చెంగుతో వక్కసారి ముఖం తుడుచుకుంది తల వంచుకుంది.

"పాపం మా జహూరా బోలెడు పనిచేసేది! పిల్లల బట్టలు దగ్గర్నించీ కుట్టుకునేది. ఒక్కక్షణం కూడా కూర్చు నేదికాదు. మా వాడి సూట్లు కూడా అదే కుట్టేది. సూట్లు కుట్టటం, బెంగుళూరులో రెండు నెలలువుండి నేర్చుకుని వచ్చింది. మిషనుమీద రకరకాల ఎంబ్రాయిడరీ పనులు చేసేది! ఏంచేయం? దేముడు చిన్నచూపు చూసాడు! ఏ లోటూ లేకుండా, పరిపూర్ణంగా మనిషివుంటే, తన్ని మర్చి పోతారనీ, మొక్కులు మొక్కకోరనీ, భయం అనుకుంటా దేముడికి!" ఆగి చెంగుతో మళ్ళీ ముఖం తుడుచుకుంటూ-

"నాలుగేళ్ళయింది. దానికాళ్ళు పట్టేసి! నడవలేదు. ఏం రోగమో తెలీదు! వూరికే కుమిలి పోతూవుంటుంది. పిచ్చిది.! మనిషికి కాళ్లూ కళ్లూ అన్నారు. ఇంక అవే ఉప యోగపడకపోతే బ్రతుకెందుకు? జీవచ్ఛవంలా!" సుజాత రావటంచూసి ఆపేసింది బామ్మగారు. ఆమె కళ్ళమ్మట నీళ్లు రాలాయ్! మణి విస్తుబోయింది!